

Når lokalsamfundet holder hånden under den lokale købmandsbutik

Den lokale købmandsbutik er helt afgørende for, at det er attraktivt at bo i landbyerne. Borgerinitiativer har gjort det muligt at fastholde en lang række lukningstruede butikker, men det er vigtigt, at kommunerne anerkender og støtter initiativerne.

Af cand. soc. Cecilie Nadine Glarborg

Mange dagligvarebutikker er lukket over de sidste 10 år, og det har haft store konsekvenser for lokalsamfundene i landsbyerne. Som et resultat heraf er flere og flere borgerinitiativer blomstret op, hvor lokale ildsjæle i fællesskab kæmper mod udviklingen. På bare to år er borgergrupper gået sammen om enten at genåbne eller bibeholde 18 lokale købmandsbutikker, og over 100 butikker på landsplan er blevet holdt fra konkurs med hjælp fra borgergrupper. Min specialeafhandling "Købmandsbutikkernes overlevelse og indflydelse på lokalsamfundet – bottom-up initiativer i

yderkommunerne" fra 2019 har fokus på betydningen af de mindre landsbyers købmandsbutikker, potentialet i involveringen af borgere i lokalsamfundene og i planlægningsprocesser. Denne artikel tager afsæt i specialets undersøgelser og erfaringer fra tre udvalgte købmandsforretninger i Midtjylland og Nordjylland.

Udvikling i stedet for afvikling

I kommunerne og landsbyer, der kæmper med faldende befolkningstal og fraflytning kan initiativer og fortællinger om borgerdrevne købmandsforretninger i Morsø, Thisted og Skive,

tjene som inspiration og læring for både borgergrupper og kommuner. Her har borgerne været involverede og i forskelligt omfang haft indflydelse på de udvalgte byers købmandsbutikkers overlevelse. Det er vigtigt at anerkende, at landsbyernes fremadrettede udvikling er afhængige af gode tværgående samarbejder, som fx består i, at private aktører og fonde investerer i udviklingsprojekter, og at kommunerne imødekommer projekterne og forsøger at understøtte dem, hvor det kan lade sig gøre. Det er selvfølgelig også afgørende, at lokale borgere har vilje til at tage styringen.

Let-Køb i Thise

Butiksdød er problematisk på flere parametre, da lukningen af en landsbys dagligvareforsyning ofte betyder, at byens borgere mister deres samlingspunkt. Når en landsbys sidste købmandsforretning lukker, mister byen liv. Det betyder ofte, at byen bliver mindre attraktiv at bo i. Potentielle tilflyttere prioriterer nemlig en god lokal dagligvareforsyning.

Ingen tilfældigheder

Det vigtigt, at kommunerne anerkender og imødekommer lokale aktører, som melder sig på banen i forhold til landsbyernes udvikling. Der bliver nødt til at være en særlig tyngde i drivkraften bag disse projekter. Den kommunale planlægning er afgørende, og derfor har kommunerne et ansvar, når det kommer til at motivere de borgerdrevne initiativer og sørge for ikke at tage energien fra de borgere, som vil gøre en forskel. Det gælder især projekter som etableringen af købmandsforretninger, hvor kommunerne hverken må understøtte en særlige type virksomhed eller være konkurrenceforvridende. Hvis de borgerdrevne købmandsforretninger skal vokse, kræver det samarbejder og sparring på tværs af kommunerne, som samtidig skal forstå vigtigheden af deres rolle og motivere borgerne. Kommunerne er på den anden side afhængige af, at borgerne og private fonde fører an, især når vi har at gøre med købmandsbutikkernes overlevelse på længere sigt.

De gode fortællinger

Morsø-, Thisted- og Skive Kommune har alle fokus på landsbyernes udvikling og det tilhørende lokalsamfund. Der er tale om kommuner, som

anerkender værdien i de borgerdrevne købmandsforretninger. Man ser betydningen af de engagerede borgere og et levende erhvervsliv, der er med til at skabe en positiv udvikling og et godt fundament for den fremadrettede udvikling af kommunerne. De omtalte købmandsbutikker er en succes, fordi vi har at gøre med et højt ambitionsniveau og stærke lokalsamfund, der er tænkt ind i kommunernes planstrategier. Borgerne samarbejder bl.a. med dagligvarekoncernen Dagrofa, som har vejledt og oplyst borgerne såvel som kommunerne i processen.

Købmandsbutikkerne i Vils, Østerild og Thise bærer præg af, at de lokale borgere anerkendes og bringes i spil som en ressource i den kommunale planlægning. Hvilket har været afgørende for de endelige resultater og den positive udviklingsretning. Disse tiltag er kommet for at blive, og der er en stigende tendens til, at lokalbefolkningen tager sagen i egen hånd for at beholde deres lokale dagligvarebutik. At borgerne går sammen om at opkøbe de lokale købmandsbutikker er et aktuelt og anderledes eksempel på, hvordan borgerne løfter i flok og får skabt projekter, som bidrager positivt til den kommunale udvikling.

Der er et stort potentiale i at genåbne eller bibeholde den lokale købmandsbutik, som kommer til udtryk i de nedestående punkter. Det er vigtigt at forstå og anerkende, at der skal være et økonomisk grundlag for at drive en købmandsforretning, og at de borgerdrevne processer er omfattende og kræver tålmodighed. Når det er sagt, bidrager købmandsforretninger med mere end dagligvarer. Herunder en række kvaliteter og effekter fremhævet.

Købmandsbutikkens mange funktioner

Købmandsbutikken som fællesskab, et mangfoldigt og uformelt mødested for alle byens borgere som handler ind, og især ældre borgere som kan komme og socialisere, når de hjælper til frivilligt i forretningen eller får leveret dagligvarer til døren.

Købmandsbutikken som sladderbænk, der bidrager til et fundamentalt behov, nemlig det kollektive miljø. Der er tale om et samlingspunkt i en landsby, som bidrager til nærhed, og hvor borgerne kan følge hinandens ve og vel. Købmandsforretningerne er en katalysator for sociale relationer, der med sit indrettede cafehjørne fungerer som et samlingspunkt i landsbyerne.

Købmandsbutikken som informationsgenerator, der inviterer til samvær og operativt bidrager til det sociale liv i byerne. Købmandsbutikken fungerer som informationsgenerator både i den fysiske butik, hvor den ophængte opslagstavle medvirker til sammenhold og information til byens borgere, men også på de sociale medier hvor borgerne kan holde sig opdateret.

Købmandsbutikken som lokal samarbejdspartner, hvilket kan styrke sammenhængskraften og den generelle vækst i kommunerne. Købmandsbutikkerne er tilpasset de lokale behov og samarbejder med lokale i hele kommunen, hvilket bidrager positivt til butikken såvel som kommunen.

Købmandsbutikken som involveringsmotivation, involveringsgraden har bidraget til en borgertilknytning og et ejerforhold til købmandsbutikkerne. Købmandsbutikkerne danner rammerne for et lokalt fællesskab, som motiverer og bidrager til at borgerne handler i forretningen.